АҦСУА БЫЗШӘА АТЕСТ

Шәыхшыҩ азышьҭны атеқст шәаԥхьа:

Ароман „Ацынҵәарах“ аҟынтә ацыԥҵәааха

Сара инасышьҭахханы ааигәа, хара, иахьабалак аҟәҟәаҳәа еибашьрак алагазшәа абџьарқәа ааиларҵеит. Сара сеиԥш егьырҭгьы, игәыҭҟьагаха ашьхақәа ирҿаҩуан Бзоу еиԥш зыԥсы зхыҵуаз аҽқәа рыкьыркьыр быжьқәа. Иҟалап раԥхьаӡа абра акәзаргьы агәымбылра сахьаӡрыжәыз. Снапала анышә иасҭеит сҽы, ахангьы хаҳәыкнасыргылеит.

Ацҳаҵәры зхыз арҩаш снырит, уи цон ишцац, хьаада-баада,ишәахԥсараха. Убасҟаҟ иҭынчын аԥсабара,адунеи аҿы гәаҟрак џьара иҟоуп узҳәарымызт. Ахәы саныҩхашла, иаразнак слымҳа иааҭаҩит ахәуҳәа аҵәыуабжьы. Ҳәсеи хацәеи аҳабла зегь еизаны дасу рыԥсыжырҭақәа ирықәлахьан.

Иаарыҕәҕәаны сҿынасхеит. Снеизар, саб дӡышӡа иани иаби рҳаҭгәынқәа раԥхьа дшьамхнышланы, игәы дҭасуа аҵәыуара даҿын, сашьагьы ихәра ашьамхнышлара илнаршомыз, усдгылан, игәы дҭасуа. Сани саҳәшьцәеи, дышхәҷыз иԥсыз сашьеиҵбы иҳаҭгәын хәыҷыагәы иқәиааз ақыцә-мыцәқәа ықәҟәшәааауа, рыхцәы ԥыртланы еибарқьызқьызуан. Аҭаацәа рҿы сара ахаҳә гәы змоу ҳәа сыԥхьаӡан, шамахамзар, саныхәыҷызгьы сылаҕырӡ уаҩы имбацызт, аха ара исзымычҳаит, саргьы снарыдгылеит, сгәы сҭасуа.

Абас лыҕырӡышала ргәырданы, дасу рыҩныҟақәа рышҟа ихынҳәит, ирызго рымаҭәа аашьҭыхны, агаҿахь идәықәларц.

Зегьы иаадыруеит, абыржәы ҳҩагылар,наунагӡа ҳахьымаара ҳашдәықәло. Ушьҭахьҟа уаҳа хынҳәышьа анумам, уаԥхьаҟа умҩа узқәыло цқьа ианузымдыруа, о, злыԥха ҳаура, дышԥарыцҳахо ауаҩы мыжда!

1. Азҵаара аҭак ашәҭ:

Изҩымҭада ароман „Ацынҵәарах“?

а) Б. Шьынқәба.

б) Д. Гәлиа.

в) И. Ҭарба.

2. Азҵаара аҭак ашәҭ:

Аублаа жәлар рҭоурых аҟынтә иарбан аамҭоу дзыхцәажәо автор?

а) аҭынчра.

б) амҳаџьырра.

в) аиааира.

3. Атекст аҟынтә игәылжәҩаа:

Ароман афырхаҵа иџьеиҧш дышҧазхәыцуа?

....

....

Шәыхшыҩ азышьтҭны атекст шәаӷхьа:

Ашәҟәыӷхьаҩцәа хәыҷҟәа шәахь

Ашҟәы рҵагоуп, уи ааӡагоуп,
Саӷхьоит есқьынгьы,
Ашәҟәы ҩызоуп,дыррарҳагоуп,
Шәаӷхьалазегьы!

Ашәҟәы иаӷхьо гәырҵҟәылла,
Изҳауеи шаҟа!
Ашәҟәы даӷхьар ауаҩ хшыҩла,
Дныҟәауеит ӷхьаҟа...

Ашҟәы рҵагоуп, уи ааӡагоуп,
Саӷхьоит есқьынгьы,
Ашәҟәы ҩызоуп,дыррарҳагоуп,
Шәаӷхьала зегьы!

Алықьса Џьонуа

4. Азҵаара аҭак ашәҭ:

Изызкәуи А. Џьонуа иажәеинраала?

а) абзиабара.
б) аиҩызара.
в) ашәҟәы.

5. Азҵаара аҭак ашәҭ:

Дышԥахцәажәо автор ашәҟәы?

а) рҵагоуп,ааӡагоуп,дыррарҳагоуп.

б) аамҭа гагоуп,амшгагоуп.

в) ауаҩы дабжьнахуеит, шьҭахь дагоит.

6. Азҵаара аҭак ашәҭ:

Автор иажәеинраала иззикда?

а) аҭаҳмадацәа.

б) ашәҟәыԥхьаҩцәа хәычқәа.

в) аҩызцәа.

Шәыхшыҩ азышьҭны атеқст шәаԥхьа:

Абжьас-цәазшәу

(Ш. Русҭавели ипоема аиҭаҳәа)

Аҳ Ростеван иажәабжь

Арабтәыла дыҟан иразыз, згәы ҭбааз, ииашаз, ирыцҳашьаҩыз, ибарақьаҭыз, ҵҩа змамыз ар змаз, иҕәҕәаз аибашьҩы аҳ Ростеван, уи диман ԥҳа заҵәык – иблахкыгаз ахаҿымра Ҭинаҭин. Уи лыԥшӡара, лгәыкра, лнеишьа-ааишьа зегьы аршанхон.

Насыԥ ду змаз иакәын Ростеван, аха аамҭа цеит, аҳ дажәит.

Зны Ростеван авазирцәа ааиԥхьан, иреиҳәеит:

– Сажәит, иҟалап ирласны сыԥсыр, сыԥсы ҭанаҵы исҭахуп сыԥҳа Ҭинаҭин ҳәынҭқарс дҟасҵарц.

Аҳ дзыргәамҵуаз авазирцәа изаацәоуп ҳәа ирыԥхьаӡеит, избанзар Ростеван анкьеиԥш ҟәышрыла хадара азиуан иҳәынҭқарра, насгьы иара зыхьӡ хара инаҩхьаз еибашьҩын, аха мап ҳәа аҳәара рызиаҭәамшьеит, иақәшаҳаҭхеит. Урҭ Ҭинаҭин дырҽхәаны ирҳәеит: дшыԥҳәысугьы, илылшоит аҳра ҟәышрыла иныҟәылгарц. „Алым иахшаз алымуп, уи иаԥсызаргьы, иабызаргьы.“

7. Азҵаара аҭак ашәҭ:

Ари ажәабжь зызкуи?

а) аибашьра амч.

б) Ҭинаҭин ҳәынҭқарс лыҟаҵара шырҭахыз.

в) ажәлар рынасыҧ иазкуп.

8. Азҵаара аҭак ашәҭ:

Дызусҭадаз Ростеван?

а) аҳ иакәын.

б) дыпрезидентын.

в) двазирын.

9. Азҵаара аҭак ашәҭ:

Автор Ҭинаҭин дышҧалыхцәажәо?

а) иблаххыгаз ахаҿымра.

б) афырҧхәыс леиҧш.

в) ииашаз леиҧш.

10. Азҵаара аҭак ашәҭ:

Авизирцәа аҳ иажәа ишҧазныҟәеи?

а) уамашәа ирбеит, аха иақәшаҳаҭхеит.

б) уамашәа ирбан,мапацәыркит.

в) аҳ иажәа иақәҿрымҭит.

Шәыхшыҩ азышьтҭны атекст шәаԥхьа:

Аԥсуа шәҟәыҩҩра аҭоурых аҟнытә

XIX ашәышықәса аҩбатәи азбжа инаркны аԥсуаа ркультура есааира ашьҭытцра иалагеит. Ишьақәгылеит аԥсышәала ашәҟәыҩҩра, иаадыртуа иалагеит аԥсуа школқәа.

1862 шықәсазы аурыс генерал, аҵарауаҩ П. Услар иҭижьит аԥсуа бызшәа иазкны аҭҵааратә усумҭа. Иараубри ашықәсан аурыс алфавит шьаҭас иаҭаны еиқәиршәеит раԥхьаӡатәи аԥсуа нбан.

Абри алфавит рхы иархәаны, 1865 шықәсазы Қарҭ иҭрыжьит аԥсышәала иҩыз „Аԥсуа нбан“ ҳәа хьӡысизмаз ашәҟәы.

Д. Гәлиеи ақырҭуа рҵаҩы К. Мачавариани еицхырааны 1892 шықәсазы иҭрыжьит П. К. Услар еиқәиршәаахьаз алфавит ҏееины, аԥсуа нбан шәҟәы.

1909 шықәсазы арҵаҩы, ауаажәларратә усзуҩы А. М. Ҷочуа Гәлиеи Мачавариани рынбан шәҟәы шьаҭас иаҭаны иҭижьит анбан шәҟәы ҿыц. А. М. Ҷочуа ишәҟәы „Аԥсуа нбан“ харҭәааны, иҏееины еиҭаҭижьит 1914 шықәсазы.

Ари ашәҟәы акыр абиԥарақәа ааӡахьеит.

11. Азҵаара аҭак ашәҭ:

Аԥсны аԥсуа школқәа раартра ианбалага?

а) XX ашәышықәсазы.

б) XIX ашәышықәса аҩбатәи азбжа инаркны.

в) XVIII ашәышықәса анҵәамҭазы.

12. Азҵаара аҭак ашәҭ:

1892 шықәсазы аԥсуа нбан ашәҟәы ҭзыжьда?

а) Ш. Инал-иԥа.

б) Б. Шьынқәбеи аԥсуа рҵаҩы Л. Чкадуеи.

в) Д. Гәлиеи ақырҭуа рҵаҩы К. Мачавариани.

13. Азҵаара аҭак ашәҭ:

Абри ажәабжь зызкуи?

а) аӄазара иазкуп.

б) аспорт иазкуп.

в) аҧсуа шәӄәыҩҩра аҭоурых иазкуп.

Шәыхшыҩ азышьҭны атеқст шәаҧхьа:

Ажәи, Аҽи, Алеи реимак

Ажәи, Аҽи, Алеи ҽенак ажәа еимаркит. Ажәас иеимаркызгьы абри ауп: аҧшәма ҳара ҳахьтә иаҳа бзиа иибауа иарбану рхәан, абри аӄны рхәатәқәа еиқәымшәеит.

– Зегьы реиҳаӡагьы аҧшәма бзиа иибауа сара соуп! – аҳәеит Аҽы. – Избан ҳәа шәҵааузар, сизыцәаҕәоит, сизчалҭуеит, сизырашәоит, џьара дцарц аниҭахугьы, сӄәаӄәа днықәртәаны, иахьиҭахыу дызгоит, сара сакәымзар, еиҭаҳәарак иоуамызт!

– Башоуп иуҳәауа, – ҿаанаҭит Ажә, – аҧшәма шәара зегьы шәеиҳа бзиа сибоит сара. Сара сыҧсы ҭаны хыш-хырҵәы игсырхауам, сара сакәымзар иҭаацәагьы иаргьы амла иагауан...

– Мамоу, зегьы шәыҵкысгьы сарасоуп аҧшәма бзиа иибауа! – ирыманакит Ала. – Уахи-ҽени ҳәа иааилымхӡакәа сықәгыланы, иара иҩны-игәара, ирахә-ишәахә зегьы сыхьчоит, сарасакәымзар, шьҭа иагьарааны аҕычцәа деимырҵәахьазаарын иара.

Арҭ реимак аҧшәма иаҳаит.

– Шәаӄәыҵ ажәааимакра! – иҳәеит иара, – шәара зегьы шәыда сара схәарҭам,доусы шәҭыҧқәа рыӄны шәыбзиоуп, еиҕьуеицәоу шәыӄам.

А. М. Ҷочуа

14. Азҵаара аҭак ашәҭ:

Еимаркәеи Ажәи, Аҽи, Алеи?

а) афатә еимаркәеит.

б) аҭыԥ еимаркәеит.

в) аԥшәма дара рҟынтә зегьыреиҳа бзиаиибода.

15. Азҵаара аҭак ашәҭ:

Аԥшәма зегьы реиҳа сара бзиасибоит ҳәа аҽы агәы изаанагеи?

а) избанзар иҩны-игәара, ирахә-ишәахә зегьы иахьчоит.

б) избанзар ицәаԥәоит, ирашәоит, дныҟәнагоит.

в) избанзар хыш-хырҵәы игнархауам.

16. Азҵаара аҭак ашәҭ:

Аԥшәма зегьы реиҳа сара бзиа сибоит ҳәа ажә агәыизаанагеи?

а) избанзар иҩны-игәара, ирахә-ишәахә зегьы иахьчоит.

б) избанзар ицәаԥәоит, ирашәоит, дныҟәнагоит.

в) избанзар хыш-хырҵәы игнархауам.

17. Атекст аҟынтә игәылжәҩаа:

Аԥшәма аҭакс иҟаиҵеи?

....

....

Шәыхшыҩ азышьҭны ажәеинраала шәаҧхьа:

Акаки Ҵереҭели ипоема „Абаӡӡеи“, еиҭеигеит Д. Гәлиа

„Сафар уоума? Ухаҵкы сыҧсааит
Убзыцәашьа, иузгәаӷәа!
Сасыблақәа уаиуеиҕьаршьо
Адунеи аҿы дарбанирбо?“

Игәыдибакылт, еибагәыӡит
Ҩыцьа аишьцәа иеиқәлацәоу реиҧш,
Нас дныҩналан, дирҿыхеит
Абырфынлых иҧхәысшаша.

„Нас,амарҵьа, бааццакыроуп,
Асас изы фытәык бырхиароуп,
Харатә дааует, дааҧса дыӷоуп,
Иӷамлари чаҕьакимфацзар!“

18. Азҵаара аҭак ӷашәҭа:

Апоема афырхаҵа,асас ихьӡуи?

а) Алмасхит.
б) Сафар.
в) Гәдиса.

19. Азҵаара аҭак ҟашәҵа:

Аӡшәама асас дышӡаидикылеи?

а) даараӡа диеигәырӷьеит.

б) ицәымӷхеит.

в) иҽхыршәааны.

20. Азҵаара аҭак ҟашәҵа:

Аӡшәама иӡхәыс дзеиӡшрази?

а) дыӡшӡан, дшашан.

б) дҿаастан.

в) длашәын.

21. Азҵаара аҭак ҟашәҵа:

Аӡшәама иӡхәыс илыдиҵеи?

а) аӡәӡәара.

б) афатә архиара.

в) ауаҭах аилыргара.

22. Иагу анбанқәа иадҩыланы хаҿыла ишәыӡсах аҟаҵарба „анхара“:

сара .... нхоит

23. Иагу анбанқәа иадҩыланы хаҿыла ишәыӡсах аҟаҵарба „анхара“:

уара .... нхоит

24. Абарҭ ажәақәа шәхы иархәаны аҳәоу еиқәшәыршәа:

амашьына, ақыҭахь, саб, ала, дцоит.

....

25. Абарҭ ажәақәа шәхы иархәаны аҳәоу еиқәшәыршәа:

Сара, бзиа, саҧхьоит, ашәӄәы.

....

26. Абри аҳәоу аҿы иарбан аамҭои аӄатцарба иаанарҧшуа?

Сара университет сҭоуп.

а) уажәтәи.

б) иасхьоу.

в) иӄалаша.

27. Абарҭ аӄатцарбақәа рӄынтә руа иарбан мапкратә аформа змоу?

а) иӄастцаӡом.

б) сыччоит.

в) истцоит.

28. Абарҭ аҳәоуқәа руакы аҿы гхак ыӄоуп. Иашоу аҳәоу иалшәх:

а) сара аѻныӄа сцоит.

б) сара аѻныӄа дцоит.

29. Абарҭ ажәақәа шәхы иархәаны уажәтәи аамҭаҿы аҳәоу еиқәшәыршәа:

лара, ахь, амшын, дцоит.

....

30. Абарҭ ажәақәа шәхы иархәаны иасхьоу аамҭаҿы аҳәоу еиқәшәыршәа:

Сѻыза, далгеит, ауниверситет, Аӄәатәи.

....

31. Ииашоу аҭак иакәшәырша:

а) быҟәтәоуп.
Аҵыс аҵла б) дыҟәтәоуп.
в) иҟәтәоуп.

32. Аҳәоу аҟынтә игәылжәԥаа азыхҳәаа:

Аҧсуа театр аҟны аныҳәа ду мԥаҧысит.

....

33. Аҳәоу иагуажәа иаҟәшәырша:

Дамеи, угыл, ашкол ...

а) уагхоит.
б) избоит.
в) сшәаҳәоит.

34. Абари аҟаҵарба адҵаратә ркьынааҿы шәхы иашәырхәа:

Аҧхьара (шәара) ....

35. Ахыцҟәа аартны уажәтәи аамҭаҿы аҟаҵарба нацҵажәԥы:

Сан афатә (аҟаҵара)

....